

SRBIJA U VRTLOGU GEOPOLITIČKE KONFRONTACIJE

Geopolitički kontekst posebno nakon pobeđe Donalda Trampa na predsedničkim izborima u Americi, sve više komplikuje i poziciju Srbije na međunarodnoj sceni. Poziciju "neutralnosti" predsednik Aleksandar Vučić nastoji da održi velikim međunarodnim angažmanom u svim pravcima – od Azije, Afrike, SAD i EU. Međutim, sve je izglednije da će nova Komisija Evropske unije (EU) biti znatno kritičnija i odredjenija kad je reč o izbegavanju Beograda da spoljnu politiku uskladi sa politikom EU. Izveštaj (prethodne) Komisije o Srbiji za 2024, bio je kritičan, ukazujući na oblasti koje zahtevaju ozbiljne reformske zahvate, posebno u pregovaračkim poglavljima 23 i 24. Upravo onim poglavljima koja bi ugrozila poziciju predsednika kao isključivog kontrola političkog života u zemlji.

Ubedljiva pobeđa Donalda Trampa iznenadila je mnoge s obzirom da su istraživanja javnog mnjenja pokazivala izjednačenu i veoma tesnu poziciju dva kandidata. Tumačenje poraza demokrata (njihovog kandidata Kamale Haris) sigurno će biti predmet raznih analiza u narednim

Plakati u centru Beograda nakon izbora u SAD, novembar 2024.

mesečima, ali se već može govoriti o širokom konsenzu u svetu da će povratak Trampa u Belu kuću dovesti do promena kada je reč o spoljnoj politici Amerike. Osim što će Kina i Bliski istok imati primat, a donekle i Rusija, najveće promene će uslediti, sudeći po Trampovim izjavama, u odnosu na Evropu.

Trampova predizborna retorika će se svakako sukobiti sa novom realnošću u kojoj Amerika više nije svemoćna, mada je još uvek vodeća svetska sila. Osim toga on je najavio okretanja Americi što će uveliko uticati i na njegov odnos prema svetu, pa i prema Zapadnom Balkanu. Bez obzira na nepredvidivo ponašanje predsednika Trampa, srpske elite smatraju da Srbi i Srbija imaju razlog da slave njegovu pobjedu i da očekuju bolje dane u ostvarenju svojih prava i strateških interesa.

Zbog aktuelnih geopolitičkih okolnosti Beograd se i dalje ne izjašnjava o svojoj evropskoj budućnosti, a pobjeda Trampa podigla je očekivanja da “će imati veći uticaj u Beloj kući”; shodno tome, porasla su i određena očekivanja kad je reč o tradicionalnim aspiracijama.

Režim u Beogradu dočekao je pobjedu Donalda Trampa s oduševljenjem. To i nije iznenađenje, s obzirom da je predizborno Galupovo istraživanje u 43 države širom sveta pokazalo da Trampa najviše podržavaju Srbi (59 posto). Osvanule su brojne analize u prilog budućoj administraciji, a ponajviše su bile fokusirane na sistem vrednosti koga zagovara (tradicionalne i porodične vrednosti), odnosno konzervativizam i autoritarizam. Tako Milorad Vučelić u nedeljniku Pečat ističe da su nam se posle višedecenijskog moralisanja konačno pridružili Amerikanci. Jer, kako ističe, “sa izborom Trampa su nam se primakli do sada bezgrešni Amerikanci”¹

Međutim, i prethodna, Bajdenova administracija odnosila se prema Srbiji veoma tolerantno, kao i EU. Bajdenova administracija se veoma približila Vučićevom režimu, i čak podržala njegov regionalni uspon, uz obrazloženje da je Srbija ključni faktor regionalne stabilnosti. Nakon

1 Milorad Vučelić, “Donald Tramp”, Pečat, 15. novembar 2024

ruske agresije na Ukrajinu i “slučaja Banjska”, američka politika je uložila ogromnu energiju da Srbiju ekonomski i vojno okrene Zapadu.

Predsednik Srbije prilično spretno balansira među različitim međunarodnim centrima moći, dok istovremeno na unutrašnjem planu pokušava da uguši sve veće nezadovoljstvo građana, posebno zbog sve učestalijih tragedija (posednja u nizu dogodila se u Novom Sadu kad je poginulo 15 ljudi), kao i da do kraja obesmisli opoziciju.

REAKCIJE BEOGRADA I BANJALUKE

Lideri Srbije i Republike Srpske bili su među prvima koji su se oglasili povodom Trampove pobjede, dok je predsednik Vučić navodno bio i među prvih 15 svetskih lidera koji su razgovarali sa novoizabranim predsednikom. Predsednik Vučić, koji je sistematski ulagao u odnose s obe partije, posebno u republikansku,² izjavio je da su “mnogi u regionu govorili da je đavo, ali da će ga sada proglasiti za anđela”³, dok je Milorad Dodik izjavio “Ovo je Amerika kojoj verujemo”⁴. Naslovnice brojnih tabloida glorifikovale su pobjedu Donalda Trampa: “Srbi doneli pobjedu Trampu”⁵, “Dolazi zlatno doba za Ameriku i svet”⁶, “Trijumf Trampa, krah duboke države”⁷, “Panika u regionu: Kurti

2 Srpski telegraf, Vučić vizionar!, 8. Novembar 2024, U članku se ističe da je Vučić Ričardu Grenelu uručio orden, Robert Kenedi citira predsednika Srbije, a a Džared Kušner ulaže u Beograd”

3 Informer, Amerika opet ima pravog lidera” 7. novembar 2024

4 Ibid

5 Srpski Telegraf, 7. Novembar 2024,

6 Srpski telegraf” “Zaustaviću sve ratove”, 7. novembar 2024

7 Ibid.

preplašen, Bosnu čeka podela, a Hrvate hvata jeza”,⁸ “Odnosi zasnovani na poštovanju”,⁹ “Ubedljivo pobedio Kamalu, neuništiv”,¹⁰ “Apsolutna moć: Tramp će držati sve poluge vlasti u svojim rukama!”,¹¹ “Ohrabrujuće, Tramp na čelu Amerike je pozitivan ishod za Srbiju”,¹² “Veliki povratak Trampa! Glas Srbije čuće se jače”,¹³ “Pobeda Trampa odlična vest za čitavu planetu”,¹⁴ “Kurtiju preti svilen gajtan iz Bele kuće”,¹⁵ “Evropa nije spremna za Trampagedon”,¹⁶ “Tramp stiže u Srbiju!”¹⁷ “Glas Srbije će se jače čuti u Beloj kući”,¹⁸ i sl. Kulminacija su svakako bili plakati kojima se indirektno apeluje na Donalda Trampa i Ilona Mask na kreiranje “Velike Srbije”.

Milorad Dodik je čak organizovao i koktel u Palati Republike u Banjaluci. On je odmah radikalizovao retoriku i poručio Bošnjacima: “Ako muslimani ne budu spremni za novi dogovor o Bosni u narednih pola godine, onda neće imati nikakvu Bosnu”.¹⁹ A, kad je reč o EU, izneo je niz uvreda i poručio: “RS sada nema ni jednog razloga da se povlači pred bilo kim. Evropa je u svemu promašila. Mi smo vodili ispravnu politiku, a ne oni... Sada je na sceni prijem nas koji nismo primljeni u

8 Ibid.

9 Ibid.

10 Kurir, 7. Novembar 2024

11 Ibid.

12 Ibid.

13 Alo!, 7. Novembar 2024.

14 Večernje Novosti, 7. Novembar 2024

15 Ibid.

16 Blic, 8. Novembar 2024

17 Informer, 12. Novembar 2024

18 Večernje noovosti, 12. Novembar 2024

19 <https://www.klix.ba/vijesti/bih/dodik-porucio-sarajevu-ako-ubrzo-ne-pocnete-damolite-necete-dobiti-nista/241111125>

EU geopolitičko pitanje. Zašto nam to govorite? Primili ste Rumuniju i Bugarsku, mi smo za njih vasijski brod. Šta se dešava? Kome vi više držite lekcije?”²⁰

Analitički tekstovi o pobedi Trampa pojavili su u svim nedeljnicima, kao i na važnijim portalima, a vođene su i brojne televizijske debate. U većini analiza, pa i Vučelićevoj (Pečat), provejava neka vrsta radovanja što su lideri Zapadne Evrope izgubili svoje najveće uporište, s time da Brisel snosi veliku istorijsku odgovornost što je Evropa “na slepom koloseku”.²¹

Očekuje se veća naklonost Trampa prema Srbima, ali mnogi poput Ljubana Karana, smatraju da su to nerealna očekivanja i da će mnogi Srbi koji se sada raduju biti manje ili više razočarani. Zaokret u američkoj politici očekuje se pre svega angažmanom Ričarda Grenela, koji je navodno dobro upoznat sa prilikama na Balkanu.²² On je poslednjih godina često dolazio u Srbiju i bio je posrednik za sklapanje poslova sa Trampovim zetom Kušnerom u vezi sa ustupanjem zgrade Generalštaba za izgradnju luksuznog stambeno-hotelskog kompleksa.

Brojni komentari bave se i Kosovom i potencijalnim reperkusijama koje mogu uslediti pobedom Trampa. Mada se ne očekuju velike promene u američkoj politici prema Kosovu i Srbiji, ipak se akcent stavlja na to da će Kosovo, odnosno Albin Kurti biti u nepovoljnijoj poziciji, imajući u vidu da je on jasno bio svrstan uz demokratsku kandidatkinju.²³

20 Ibid.

21 Milorad Vučelić, “Donald Tramp”, Pečat, 15. novembar 2024

22 Ljuban Karan, “(ne)Realna očekivanja”, Pečat, 15. novembar 2024

23 <https://www.kosovo-online.com/vesti/analize/kako-ce-povratak-trampa-u-belu-kucuticati-na-dijalog-beograda-i-pristine-7-11-2024>

Izvršni direktor *Pupin inicijative* Vuk Velebit očekuje da će se povećati pritisak na prištinsku administraciju, ali takođe ističe da zbog rata u Ukrajini i na Bliskom istoku Balkan neće biti prioritet nove administracije.²⁴

I Srbi na Kosovu su pozitivno reagovali na Trampovu pobjedu; Srpska lista veruje i očekuje da će problemi srpskog naroda biti u fokusu i da se neće dozvoliti progon srpskog naroda. Zoran Milivojević, bivši diplomata, smatra da će Trampov pristup biti direktniji i bez posrednika kakav je bila EU.²⁵

Beograd najveća očekivanja ima od Ričarda Grenela, pogotovu kada je reč o Kosovu. Računa se da zbog “vređanja i omalovažavanja” iz Prištine na njegov račun, mogu očekivati prve neprijatne udarce upravo od njega.

Mnogi analitičari očekuju razvijenije bilateralne odnose sa SAD, jer je Srbija mnogo važnija za ukupnu politiku negoli sićušno Kosovo i, smatra se, da bi za Ameriku bilo nedopustivo da zbog manjeg ispuste većeg igrača.²⁶

Beograd veruje da ponovni izbor Trampa šalje ozbiljne poruke Bošnjacima i Kosovarima. Jer, nijedna od ovih zajednica nema podršku velikih sila koja bi mogla da se suprotstavi ruskoj, a sada moguće i američkoj podršci Srbiji i njenim regionalnim etničkim saveznicima. Brojna su nagađanja o tome, da li će Tramp ići na ruku daljem udaljavanju Republike Srpske (RS) od Bosne i Hercegovine, kao i da li će se Kosovo

---

24 Ibid.

25 Ibid.

26 Ibid.

suočiti pritiscima da se formira Zajednica srpskih opština, koja bi u suštini potkopala suverenitet Kosova.

Očekivanja Beograda o većoj naklonosti Trampa srpskim interesima i otvoreno nipodaštavanje Bošnjaka i Kosovara u novoj konstelaciji naišlo je na nepovoljne reakcije u Sarajevu. Ipak, njihove analize su realnije i projektuju zabrinutost i mogućnost većih tenzija, pogotovo ukoliko predsednik Tramp bude sklon instant ponašanjima, kao i nepoštovanju postojećih međunarodnih sporazuma, koji mogu dovesti do poništavanja Dejtonskog sporazuma. Takođe se pominje i mogućnost apsolutnog ignorisanja BiH.²⁷

Banjaluka pak polazi od činjenice da Tramp preferira suverenističke pokrete u čemu rukovodstva poput Srbije i Republike Srpske zbog bliskosti vrednosnih politika mogu biti pretpostavka za razgovor i bolje razumevanje.²⁸ Milorad Dodik, predsednik RS, očekuje podršku i suverenističkih lidera u EU, poput šefa mađarske diplomatije Petre Sijartoa. Jer, Dodik tvrdi da samo dejtonska i ustavna BiH može biti deo EU, u čemu ima punu podršku Mađarske uz “zaprepaštenje kako se “zapadnoevropski liberali i demokrate SAD odnose prema prema RS”²⁹

Vlade Smović, doktor političkih nauka veruje da će srpska strana iskoristiti tu priliku, jer srpsko rukovodstvo s obe strane Drine nema šta da izgubi, trebalo bi da otvaraju porostor za ekonomsku saradnju, što bi moglo da ima pozitivne posledice na srpski prostor u celini.³⁰

---

27 “Promene u Vašingtonu – nade i strepnje za Banjaluku i Sarajevo, Politika, 17. novembar 2024

28 Ibid.

29 Dodik: Ekonomija umesto ideologije”, Politika, 13. Septembar 2024

30 Ibid.

STRANI ANALITIČARI O MOGUĆEM ODNOSU NOVE ADMINISTRACIJE PREMA ZAPADNOM BALKANU

Mnogi analitičari se slažu da Zapadni Balkan neće biti na Trampovoj listi prioriteta. Međutim, kako ističe Januš Bugajski, njegova transakciona politika može ugroziti krhki mir u regionu. Dok je predsednik Bajden ustupio previše terena Beogradu i dozvolio mu da uznemiri svoje suse, možda je još veća verovatnoća da Tramp prihvati dominantnu ulogu Srbije i smanji podršku suverenitetu Kosova, Bosne i Hercegovine i Crne Gore.³¹

Ruski mediji, poput *Russia Today*, mada imaju određenu dozu nepoverenja prema Trampu, ipak smatraju da sa Trampom Srbija treba "istrgovati". Smatra se da će Vašingtonski sporazum svakako biti polazna osnova pod uslovom da se taj sporazum značajno ažurira da bi mogao da bude revitalizovan.

To bi podrazumevalo rešavanje srpskog pitanja u širem kontekstu, uključivanje Republike Srpske i Crne Gore u sporazum, za početak u okviru tzv. mini šengena, odnosno "Otvorenog Balkana"; rehabilitacija svih političkih zatočenika Haškog tribunala i njihovo puštanje na slobodu. I pre svega, američko odpriznavanje kosovske nezavisnosti.³²

Ruski dopisnik Komersanta sa Balkana Genadij Sisojev je izvestio da su vlasti Srbije učinile važan korak računajući na podršku noovoizabranog predsednika SAD Donalda Trampa. Naime, kako ističe, Vučić

31 <https://www.pobjeda.me/clanak/politika-trampa-moze-ugroziti-krhki-mir-u-regionu>

32 <https://lat.rt.rs/opinion/aleksandar-lukic/119622-tramp-srbi/>

je spremno dočekao Trampove. Vlada je u maju zaključila ugovor sa kompanijom zeta Donalda Trampa o dodeli na besplatno korišćenje na period od 99 godina veliku parcelu u samom centru Beograda, gde se nalaze zgrade Generalštaba i Ministarstva odbrane.³³

Povodom tog ugovora, bivši načelnik Generalštaba Srbije, a sada jedan od opozicionih lidera Zdravko Ponoš optužio je predsednika Srbije da "ulaže u svoju političku budućnost", želeći da dobije podršku Donalda Trampa.³⁴

EU I POBEDA DONALDA TRAMPA

Većina analitičara se slaže da pobeda Trampa predstavlja katastrofu za Evropu. Britanski Gardijan ističe da će Europljani strateški, ekonomski i politički stradati zbog njegove politike "Amerika na prvom mjestu", kao i zbog njegove nepredvidivosti i transakcijskog pristupa globalnim poslovima. Podrivanje NATO, ohrabrivanje neliberalnih nacionalista posvuda, transatlantski trgovinski rat i bitka oko evropske regulacije američkih platformi društvenih medija, veštačke inteligencije i kriptovaluta samo su neki od glavnih rizika drugog Trumpovog predsedništva.³⁵

Poljski premijer Donald Tusk, jedan od malobrojnih jakih čelnika desnog centra u EU, je izjavio da je "era geopolitičkog outsourcinga završila". Europa je, rekao je, trebala konačno odrasti i verovati u vlastitu

33 <https://www.danas.rs/svet/vucic-tramp-ruski-komersant/>

34 Ibid.

35 <https://www.index.hr/vijesti/clanak/guardian-pobjeda-trumpa-je-katastrofa-za-europu/2614001.aspx>

snagu. On nije jedini koji želi da Trumpova pobjeda potakne Evropljane da kolektivno učine više za svoju obranu i izgrade jači europski stub NATO. Francuska se dugo zalagala za takvu “stratešku autonomiju”.³⁶

Upravo je ta neizvesnost u pogledu američkog bezbednosnog kišobrana naterala Evropljane da nezavino od SAD promišljaju svoju budućnost, odnosno naterala ih na ubrzanu militarizaciju. U tom smislu Izvršna potpredsednica EK Margret Vestager je izjavila: Prvi put koristimo budžet EU za podršku državama članicama u zajedničkoj nabavi odbrambenih proizvoda. Ulažemo 300 miliona eura u pet projekata koji rešavaju kritične i hitne nedostatke u odbrambenim kapacitetima. Ovo će učiniti Evropu spremnijom za suočavanje s odbrambenim pretnjama. Važno je napomenuti da će odabrani projekti takođe povećati našu podršku Ukrajini, uz dodatnu odbrambenu opremu”.³⁷

Mađarska kao predsedavajuća EU (jun-decembar 2024) se trudila da predstavi Srbiju kao važnu regionalnu zemlju koja mora biti primljena u EU. Mađarski premijer Orban je rekao da Evropa “mora da shvati” da Srbiji nije potrebna Evropska unija, nego da je Uniji potrebna Srbija. Dodao je da Evropa ima problema sa rastom i dinamikom, a novom poletu i dinamici možemo da se nadamo jedino u slučaju prijema novih članova. Srbija je najbolji kandidat za to. Mi ćemo i dalje imati u vidu interese i EU i Srbije”.³⁸

36 <https://www.index.hr/vijesti/clanak/guardian-pobjeda-trumpa-je-katastrofa-za-europu/2614001.aspx>

37 https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-boosts-defence-readiness-first-ever-financial-support-common-defence-procurement-2024-11-14_en

38 <https://n1info.rs/vesti/vucic-poslusao-vulina-sa-piculom-ce-razgovarati-tanja-miscevic/>

Na samitu Evropske političke zajednice u Budimpešti (6. novembar) Orban je omogućio obraćanje predesednika Vučića, koji je ohrabren pobjedom Donalda Trampa zauzeo samouvereniji stav i poručio da EU treba da promeni svoju strategiju o celom Zapadnom Balkanu, kao i o Srbiji i donese strateške odluke o pitanjima proširenja. Njegov govor imao je i ucenjivački prizvuk čemu se pridružio i sam Orban. Pri tome, nema naznaka da se Srbija okrenula reformama i sve je jasnije da se Srbija okreće represivnijim merama i poništavanju, iako malih, demokratskih dostignuća.

Najnoviji izveštaj Evropske komisije pokazuje da u Srbiji nema napretka po pitanju najvažnijih tema. Osim izostanka napretka u poglavljima 23 i 24, odnosi Srbije sa Rusijom i Kinom, dijalog sa Kosovom, kao i prevremeni izbori, ključni su aspekti u izveštaju o napretku Srbije. Uprkos tome Ursula fon der Lajen je prilikom posete Beogradu pohvalila Vučića zbog napretka u oblasti vladavine prava i demokratije, a nova komesarka za proširenje Marta Kos istakla je da je Vučić obećao da će se založiti da se stvari poprave. Bez obzira na kritičnost Izveštaja, predstavnici EU i dalje drže otvorena vrata za Srbiju.

U Odboru Evropskog parlamenta za spoljne poslove evropski komesar za proširenje i susedstvo Oliver Varhelji predstavio je paket proširenja Evropske komisije za 2024. godinu. Tom prilikom zastupao je stav o neophodnosti otvaranja novog pregovaračkog klastera sa Srbijom, jer je pokazala jasne znake orijentacije ka EU, te da i Komisija podržava otvaranje novih klastera.³⁹ Međutim, za sada nije podržan njegov zahtev,

39 <https://www.euronews.rs/srbija/politika/145931/varhelji-predstavio-paket-prosirenja-ek-za-2024-godinu-srbija-pokazala-jasne-znake-orijentacije-ka-eu/vest>

jer su se tome protivile Nemačka, Holandija, Hrvatska i baltičke zemlje upravo zbog navoda iz Izveštaja.

Pri tom, predsednik Vučić je veoma negativno reagovao na imenovanje hrvatskog političara Tonina Picule za novog izvestioca Evropskog parlamenta (EP) za Srbiju, što samo ukazuje na zlovolju prema jednoj od članica EU koja traje od kada je Srpska napredna stranka (SNS) došla na vlast (2012). A povodom saučesća Tonina Picule porodicama stradalih u Novom Sadu i njegov zahtev da se minutom ćutanja u Evropskom parlamentu oda pošta stradalima, Aleksandar Vulin, potpredsednik Vlade i čovek od velikog poverenja Vučića, je izneo niz uvredljivih kvalifikacija na Piculin račun: “Kada ustaško đubre postavite za izvestioca Evropskog parlamenta za Srbiju onda nije čudno što se svaka tragedija u Srbiji koristi da se Srbiji nanese još bola. Lešinar nije mogao da umukne ni kada su u pitanju ljudski životi. Ne znam šta Evropski parlament misli da ustaša znači u Srbiji, ali znam da ću tražiti od predsednika i premijera da taj ološ u Srbiji ne bude primljen od bilo koga osim od ministra koji baš mora da se bavi i takvim pojavama”.⁴⁰

NOVA REALNOST U SRBIJI

Dok sa jedne strane vlast očekuje da će međunarodne okolnosti ići I dalje na ruku njenim interesima, s druge strane, unutrašnja situacija je sve fragilnija. Niz tragičnih događaja (ubistva učenika u školi “Ribnikar” i dan kasnije masovna ubistva u selima u okolini Mladonovca, 2023), dobili su ozbiljne razmere, posebno nakon nedavne

40 <https://www.novosti.rs/vesti/politika/1429099/ustasko-djubre-nije-mogao-umukne-kada-pitanju-ljudski-zivoti-vulin-odgovorio-piculi>

tragedije u Novom Sadu (1. novembar 2024). Osim toga veliko je nezadovoljstvo i zbog potpisanog sporazuma sa inostranim partnerima o rudarenju litijuma, i brojnih drugih netransparentnih ugovora. Građani su masovno izašli na ulice, protestujući protiv korumpirane i neprofesionalne vlasti koja je odgovorna za pad nastrešnice na željezničkoj stanici u Novom Sadu i pogibiju 15 ljudi, mahom mladih. Tragedija u Novom Sadu samo je ogolila karakter vlasti, bezobzirne kad je reč o realizaciji njenih interesa, makar to bilo i po veliku cenu celog društva.

Vučić je pokušao raznim manipulativnim tehnikama i kontrolom mainstream medija da zabašuri razmere tragedije, ali u tome nije uspeo. Masovna hapšenja mladih ljudi koji su protestovali i njihovo pritvaranje bez zakonskog osnova dodatno je radikalizovalo demonstrante. Tuča u parlamentu poslužila je da se usvajanje budžeta usvoji bez rasprave i bez opozicije, što u datim okolnostima pretilo prestankom rada parlamenta.

Po prvi put su se masovno aktivirali studenti i univerziteti što dodatno uliva nadu da se otvara nova perspektiva i da će se profilisati novi političari sa novim porukama. Upravo je to ono od čega režim najviše strahuje i objašnjava njegovu sve veću represiju nad građanima. Goran Ješić, bivši potpredsednik za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo Vlade Vojvodine, izjavio je da je “potrebna nova partija, koja će biti jasno ideološki profilisana, koja će biti nacionalna, a čije će sedište biti u Novom Sadu. Prva takva u istoriji višestranačkog sistema u Srbiji. Moramo vratiti i ideologiju, jer bez nje politika se zasniva na novcu i populizmu. Tako se nema šanse protiv Vučića.”⁴¹

41 “Jasan je lanac odgovornosti u mafijaškoj piramidi”, Vreme, 28. novembar 2024

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Trampova pobjeda ponovo oživljava neizvesnost oko budućnosti NATO, dok će odnosi između SAD i EU postati mnogo manje strateški i manje sveobuhvatni. Svakako će američki fokus biti na sopstvenim strateškim interesima, nacionalnoj bezbednosti i ekonomiji, a ne na globalnim naporima za podršku demokratskim procesima u svetu.

Odustajanje SAD od demokratskih vrednosti, Beograd prepoznaje kao glavnu dobit Trampove pobjede, jer ona ohrabruje nacionalističke, autoritarne, populističke vođe poput Vučića. Orbana, Fica, a evropsku desnicu može radikalizovati po mnogim pitanjima (rodna pitanja, slabljenje evropskih liberalnih vrednosti).

Za Zapadni Balkan pobjeda Trampa, polazeći od njegovih predizbornih prioriteta, unosi dodatnu nesigurnost i strepnju.

Kako je Zapadni Balkan sudbinski vezan za EU, jer sve zemlje Zapadnog Balkana deklarativno žele članstvo u EU, to se pred EU urgentno postavlja pitanje samodefinisanja u novim okolnostima. Samo ubrzana

politika proširenja EU na Zapadni Balkan može biti garancija da neće doći do eskalacije u regionu. To bi istovremeno značilo da se Evropa okreće sebi.

Nova Komisija EU, sudeći po dosadašnjim izjavama komesara, posebno onih zaduženih za Balkan i proširenje EU, imaće mnogo jasniji stav ne samo u pogledu proširenja, već i prema Rusiji i zahtevaće, kada je reč o Srbiji, njeno uskladjivanje sa spoljnom politikom EU.

Rastuće nezadovoljstvo građana Srbije otvara perspektivu za nove politike, ali je neophodno da EU jasno prepozna nove partnere na političkoj sceni, u civilnom društvu i u medijima. Bez podrške EU promene su teško zamislive. Treba imati u vidu da je nacionalistička politika SNS (pre toga Miloševićeva) do kraja devastirala institucije, onemogućila delovanje opozicije bez obzira na njene slabosti i silom suzbila kritičko mišljenje, normalizovala ratne zločine i onemogućila svaki pokušaj da se društvo distancira od Miloševićevog projekta.